

**Björn Florin**  
**Alingsås**  
**Hembygds-**  
**förening**



Foto: STEFAN SAMUELSSON

**Torsdag 1 December 2016**  
**Längs Lillån**

Gerdskastigen, som löper längs Gerdska Ström eller Lillån i dagligt tal, förbinder centrala Alingsås med stadsdelarna Stampen, Stockslycke, Ängabo m.fl. söder om järnvägen. Den utbyggnad av bostäder och inte minst Vimpelns affärscentrum som skett där gör att gång- och cykeltrafiken blivit ganska intensiv och präglas av stressade trafikanter. Jag vill råda er som har er väg längs stigen att något stanna upp och njuta av den vackra promenaden och tänka på att det är gammal industrimark som ni hastar igenom.

Lillån har vid Stampens Kvarn ett litet fall som har utnyttjats sedan lång tid tillbaka. Redan 1625 beviljade Gustav II Adolf Alingsås stad förmånen att "Uppbyggja en Tullqvarn uti Jerske Ström". Någon kvarn byggdes dock inte då men vi vet att Jonas Alströmer någon gång i slutet av 1720-talet byggde en klädesstamp som drevs av ett vattenhjul i fallet (därifrån kommer "Stampen" stadsdelens namn). Där valkade man kläder vilket innebar att ylleyget bearbetades med en hammare så att det blev tätt och motståndskraftigt. Stampens Kvarn uppfördes under 1750-talet förmodligen också av Jonas Alströmer.



Foto: E-B Carrgård

Längs ån på Stampen växte fler industrier upp under årens lopp. Alingsås Bomullsväveri, Linneväveriet, Sieverts kabelverk, Mårtenssons gjuteri och Sjögrens från Ödenäs sågverk för att nämna några som funnits där. Affärer och kiosker fanns också på Stampen, Fritz Larssons specerier, Kopera (Konsum), Bergstrands skoaffär, Svenssons skrädleri, restaurangen Mexico m.fl. så Vimpeln är inte något nytt under solen.

Kvarnen var i drift fram till så sent som 1976 och i stort är dess inre orört sedan dess. Den var på sin tid en av de bäst utrustade kvarnarna i trakten. Kvarnmaskineriet, som stenarna, vals-kvarnarna, plansikten, elevatorerna etc. drevs via ett system av remmar från turbinerna som är belägna under golvet på botten-våningen, allt finns kvar och är i skick som när siste mjölnaren Åke Lindqvist lämnade kvarnen. Den mäktiga kvarnbyggnaden är kulturminnesmärkt och under sommarmånaderna kan man besöka kvarnen där Hembygdsföreningen, tillsammans med Konstföreningen, Fotoklubben och Alingsås Slöjd- och Konsthantverks förening arrangerar utställningar.

Ungefär samtidigt med kvarnens tillkomst etablerade sig "Fabrikören Petter Wirgman" i huset intill kvarnen med ett "Metallarbeteri" som besöktes av C von Linné 1746. Linné skriver "Här såg man tvenne artiga maskiner, av den store Polhem inventerade, den ena att igenombåra järn den andra att pressa knappar och dylikt mer". I samma hus fanns Liljas cigarrfabrik "Kongo" under slutet av 1800-talet och i dag är det bostadshus.



Foto: Seija Hilmersson

...forts...

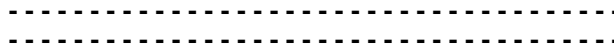
Apropå kulturminnesskyddat så är den vackra järnvägsbron nedströms kvarnen också förklarad som byggnadsminne. Den byggdes då järnvägen anlades d.v.s. runt på 1850-talet och är typ stenalvsbro och vid upprustningen av järnvägen, som pågår, kommer den att förstärkas dock med den restriktionen att inget av dess yttre får förändras.



Den kulturminnesmärkta järnvägsbron nedströms nära Stampens kvarn

Foto: Björn Florin

Björn Florin  
Suppleant i Alingsås Hembygdsförening  
och kontaktperson för kvarnen



*Innanför porten till Stampens kvarn möts Du av ´en annan värld´, så det är svårt att förstå att den här kvarnen ännu var i full produktion fram till 1976. Många besökare som växte upp i Alingsås har berättat att de ofta var med mamma här och köpte mjöl. Några som bodde på gårdar runt Alingsås minns att de fick följa med pappa och åka med häst och vagn från gården med säd för att mala.*

*Detta är vad Du först ser när Du stigit in genom porten till Stampens kvarn. Säckkärra och sädkärra var två viktiga arbetsredskap för mjölnaren. Till höger framför trappan skymtar två kraftiga kvarnstenar. Tänk om vi kunde få veta hur många kilo mjöl de har varit med om att mala. / Red.*



Foto: E-B Carrgård